
Titulus VI.

DE EPISTOLA, GRADUALI ET ALIIS USQUE AD OFFERTORIUM.

DE EPISTOLA, GRADUALI ET ALIIS.

Rub. 4. *In Missa solemnī Subdiaconus circa finem ultimæ orationis accipit ambabus manibus librum Epistolarum, deferens illum supra pectus, et facta Altari genuflexione in medio, vadit ad partem Epistolæ contra Altare, et cantat Epistolam, quam etiam Celebrans interim submissa voce legit, assistente sibi Diacono a dextris, et item Graduale, Tractum, etc. usque ad Munda cor meum. Epistola cantata, Subdiaconus facit iterum genuflexionem Altari in medio, et redit ad Celebrantem, et genuflectens osculatur ejus manum, et ab eo benedicitur, præterquam in Missis Defunctorum.*

317. *Celebrans, dum subdiaconus cantat epistolam, legit eandem, item graduale, tractum, et reliqua usque ad Munda cor submissa voce, seu tali, quæ a diacono audiatur, omnia observans ut in missa privata. Quamdiu celebrans legit, nec ipse nec diaconus attendit ad ea, quæ cantat subdiaconus; dum autem celebrans legere desiit, ipse et diaconus caput inclinant, et in cornu epistolæ genuflectunt, si cantet subdiaconus, quæ inclinationem aut genuflexionem exigunt. Dum subdiaconus cantata epistola ad celebrantem accedit, ipse celebrans per suam dextram ad subdiaconum se totaliter convertit, habens latus sinistrum ad cornu altaris, et sinistra super pectus posita, dextram ponit super superiorem partem libri; cum subdiaconus celebrantis dextram osculatus fuerit,*

celebrans jungit manus ante pectus, et statim sinistra infra pectus posita, subdiaconum benedicit per solam formationem signi crucis, nihil dicens.

Diaconus post finem ultimæ orationis, sed non prius, sine reverentia facienda, quia non est in medio altaris, accedit ad dextram celebrantis, eique assistit, epistolam et reliqua indicando, folia vertendo, et in fine epistolæ respondendo *Deo gratias*; cum celebrante quoque caput inclinando et genuflectendo, si in epistola aut reliquis legendis occurrant, quæ inclinationem aut genuflexionem exigunt. Cantata epistola, recedit retro post celebrantem, ut cedat locum subdiacono, vel discedit versus cornu epistolæ, et stat a sinistris subdiaconi genuflexi.

Subdiaconus circa finem ultimæ orationis, stans in eodem loco post diaconum, ambabus manibus accipit librum epistolarum a cæremoniario, et eo deficiente ab acolytho, versa facie ad se invicem, cum mutua parva inclinatione. Librum ad partem inferiorem ambabus manibus tenens. quoad partem superiorem quiescentem supra pectus, cum seris ad sinistram, vel juxta alios ad dextram, ut dictum est in fine n. 290, accedit ad medium altaris, chorum si adsit salutando, ibique uno genu flectit super infimum altaris gradum sive habeatur tabernaculum sive non, juxta rubricas supra positas. Ita autem ad medium altaris accedere debet, ut genuflectat, si fieri possit, dum celebrans in ultimæ orationis conclusione dicit *Jesum Christum*; et ita recedere, ut post conclusionem orationis epistolam statim incipere possit. Finita conclusione ultimæ orationis, stans in plano ad cornu epistolæ retro post celebrantem, facie versa ad altare, librum ambabus manibus apertum tenens juxta Cæremoniale Ep. lib. 1, c. 10, n. 2, vel, quod tamen rubricis minus est con forme, si liber super pulpitem ponatur, manibus libro appositis, cantat epistolam, caput inclinans ad nomina Jesu et Sancti, cujus festum celebratur, si occurrant, et genuflectens in loco suo, si quædam genuflexionem exigant. Epistola cantata, subdiaconus claudit librum, et illum deferens ut supra, accedit iterum ad medium altaris, ibique similiter

flectit unico genu, et chorum iterum si adsit salutando, statim per planum accedit ad celebrantem in cornu epistolæ; ubi flectit utroque genu super suppedaneum aut secundum gradum altaris, librum paululum deflectit ad celebrantem, osculatur dorsum manus celebrantis libro impositæ, et deinde capite inclinato accipit benedictionem: quæ accepta surgit, et librum tradit cæremoniario vel acolytho, qui illum retinet aut deponit super credentiam; vel si hæc sit ecclesiæ consuetudo, se vertens per suam sinistram, librum offert diacono sub mutua parva capitis inclinatione (1).

Subdiaconus, si planeta plicata utatur, eandem deponit super credentiam vel in alio loco opportuno, antequam accipiat librum epistolarum; cantata epistola, et accepta benedictione, planetam resumit, priusquam missale ad cornu evangelii deferat.

Si cantus gradualis aut sequentiæ protrahatur, celebrans et ministri ad sedes accedere possunt per gradus laterales, antequam celebrans ad medium altaris transeat ad dicendum *Munda cor*, eodem modo, quo dictum est n. 314. Tempestive tamen surgere debent, ut circa finem cantus omnia sint recitata et peracta, ad statim evangelium cantandum.

DE EVANGELIO.

Rub. 5. *Postea idem Subdiaconus accipit Missale Celebrantis, defert ad cornu Evangelii in Altari, et ibi ministrat Celebranti; qui in medio Altaris submissa voce dicto Munda cor meum etc. et deinde lecto Evangelio, quod in fine non osculatur, delato etiam per Diaconum libro Evangeliorum ad Altare, imponit incensum in Thuribulum. Postea Diaconus genuflexus ante Altare dicit Munda cor meum, et accipiens librum Evangeliorum*

(1) Castaldus lib. 1, s. 7, c. 1, n. 10.

de Altari, petit benedictionem a Celebrante similiter genuflexus in superiori gradu Altaris: et osculata illius manu, præcedentibus Thuriferario et duobus Acolythis cum candelabris accensis de Credentia sumptis, vadit cum Subdiacono a sinistris ad locum Evangelii contra Altare versus populum; ubi Subdiacono librum tenente, medio inter duos Acolyths tenentes candelabra accensa dicit, Dominus vobiscum, junctis manibus. Cum dicit Sequentia etc. signat librum in principio Evangelii, frontem, os et pectus: postea ter librum incensat, hoc est, in medio, a dextris, et a sinistris; et prosequitur Evangelium junctis manibus. Interim Celebrans post datam Diacono benedictionem retrahens se ad cornu Epistolæ, ibi stat junctis manibus. Et cum Diaconus dicit Sequentia sancti Evangelii, Sacerdos etiam signat se: et cum nominatur Jesus, caput inclinat versus Altare. Finito Evangelio, Sacerdos osculatur librum a Subdiacono sibi delatum, dicens Per Evangelica dicta etc. et a Diacono ter incensatur. Si sit coram Prælato in sua residentia, liber defertur ad Prælatum, ut supra, et ille incensatur, ut in Cæremoniali. Postea stans etc. (vid. n. 321).

318. *Celebrans, data subdiacono benedictione post cantatam epistolam, accedit ad medium altaris, ibique legit Munda cor, Jube et Dominus sit ut in missa privata. Quibus recitatis vadit ad cornu evangelii, et legit evangelium ut in missa privata, hoc excepto, quod in fine librum non osculetur, nec dicat Per evangelica dicta.*

Subdiaconus, tradito libro epistolarum, vertit se per suam dextram ad missale, illudque cum cussino seu pulpito ambabus manibus accipit, et transfert ad cornu evangelii, faciem vertens versus celebrantem, descendens per gradus altaris, incedens per planum post tergum diaconi, ac in medio altaris debitam reverentiam faciens: missale sic locat, ut ejus pars posterior fere angulum lateralem cornu evan-

gelli respiciat. Deposito missali, ad cornu evangelii expectat celebrantem, et deinde eidem evangelium legenti, a sinistris assistit, folia vertendo et respondendo, se signando, caput versus librum inclinando et genuflectendo una cum celebrante, item evangelio fito missale collocando versus medium altaris.

Diaconus, dum celebrans ad medium altaris accedit ad dicendum *Munda cor*, et subdiaconus librum transfert, adhuc in cornu epistolæ persistens, accipit a cæremoniario vel acolytho librum evangeliorum, vel si illum a subdiacono modo acceperit, eundem ambabus manibus per partem inferiorem, cum apertura versus latus suum sinistrum et ante pectus elevatum tenens, procedit per planum, chorum si adsit salutando, ad medium altaris, ubi celebrans facit confessionem, ibique facta debita reverentia, ascendit ad altare, et fere in ejus medio seu paululum versus cornu epistolæ deponit librum evangeliorum jacentem et clausum, cum apertura versus cornu evangelii. Ita communiter auctores. Si tamen post acceptionem libri, eundem deferat, non descendendo per planum, neque reverentiam faciendo in medio ante gradus altaris, sed a cornu epistolæ per suppedaneum accedendo ad deponendum librum in medium altaris, dicendum non est, ipsum agere contra rubricas, quæ tantum dicunt: *delato per diaconum libro evangeliorum ad altare*. Diaconus deposito libro super altare, et facta altari reverentia, vel ibidem persistit paululum versus cornu epistolæ junctis manibus, celebrantem expectans, vel ad audiendum evangelium accedit ad celebrantem, scilicet juxta plures ad ejus sinistram paulo post celebrantem et subdiaconum, vel forte potius ad dextram, quia subdiaconus juxta rubricarum dispositionem ad sinistram assistit, ad ministrandum celebranti.

Diaconus, si planeta plicata utatur, eandem demittit, antequam librum evangeliorum ad altare deferat; eaque tunc super sinistrum humerum super stolam complicatur, aut loco planetæ ponitur super stolam communem aliud genus stolæ latioris sed brevioris, quæ ligatur funiculis sub brachio dex-

tro, juvante acolytho. Sic diaconus ministrat usque ad factam communionem.

Celebrans lecto evangelio accedit cum ministris ad medium altaris, ubi facta debita reverentia imponit incensum, illudque benedicit per verba *Ab illo benedicaris*, ut dictum est num. 308. Incenso benedicto, faciem convertit ad altare, ibique junctis manibus persistit usque ad benedictionem diaconi.

Subdiaconus lecto evangelio missale collocat prope corporale; accedit cum celebrante ad medium altaris, ubi facta reverentia, infra impositionem incensi se sistit a tergo celebrantis et facie ad eundem versa. Incenso imposito se vertit cum celebrante ad altare, debitam facit reverentiam, et faciem vertendo versus celebrantem, descendit in planum, ubi faciem vertendo versus cornu epistolæ, se sistit vel retro post celebrantem vel paululum versus cornu evangelii.

Diaconus lecto evangelio, cum celebrante accedit ad medium altaris, si discesserit ad audiendum evangelium; se sistit a dextris ejus; altari facta reverentia, se vertit cum celebrante, ei ministrat ad impositionem incensi, eumque invitat ad benedictionem, ut dictum est n. 308. Incenso imposito, revertitur cum celebrante ad altare, debitam facit reverentiam, et mox descendit retro post celebrantem, ibique in medio altaris super suppedaneum flectit utroque genu, et manibus ante pectus junctis ac capite inclinato secreto dicit *Munda cor*: qua oratione totaliter finita, surgit, accedit ad librum in altari positum, eumque, prævia facta reverentia ambabus manibus ut supra accipit, et erectum tenens ante pectus, iterum descendit post celebrantem, et similiter flectit utroque genu in medio altaris super suppedaneum seu superiore gradum (1), atque librum ante pectus erectum caputque inclinatam tenens, alta voce dicit *Jube Domne benedicere*; manet capite inclinato, donec benedictionem acceperit,

(1) Bauldry p. 3, c. 11, art. 5, n. 18; A Carpo p. 2, n. 168; Merati p. 2, tit. 6, n. 27.

et dum Celebrans manum super librum ponit, eandem tactu physico osculatur.

Celebrans, dum diaconus, accepto libro de altari, descendit, facta altari capitis inclinatione (1), se convertit ad diaconum in suppedaneo genuflectentem, uti fit ad *Dominus vobiscum*, sed paulo versus cornu evangelii; et cum diaconus dixerit *Jube Domne benedicere*, manibus junctis alta voce dicit *Dominus sit in corde tuo* etc. dum dicit *In nomine*, etc. sinistra infra pectus posita, dextra facit signum crucis super diaconum: facta cruce, ponit super librum dextram, quam diaconus osculatur; deinde manus jungens, se convertit ad medium altaris, caput cruci inclinat, et mox transit ad cornu epistolæ.

Diaconus post osculum manus celebrantis surgit, celebranti iterum reverentiam facit, et faciem vertens versus cornu evangelii, descendit in planum paululum versus cornu epistolæ, ubi versus cornu evangelii similiter se convertit ad altare, et subdiacono stante vel parum recedente versus cornu evangelii, se sistit in loco paululum versus cornu epistolæ.

Circa finem gradualis thuriferarius cum thuribulo et duo acolythi cum candelis accensis accedunt ad gradus altaris, et se sistunt thuriferarius a tergo diaconi, unus acolythus a dextris diaconi, et alter a sinistris subdiaconi: sic constituti finito chori cantu omnes simul faciunt altari debitam reverentiam, et chorum si adsit salutando, præcedentibus thuriferario et deinde acolythis, diaconus et subdiaconus accedunt ad locum, ubi evangelium cantari solet, scilicet ad cornu evangelii in loco paululum ab altari remoto.

Subdiaconus post factam altari reverentiam, se parum ab altari removet, diaconum ante se transire sinit, et eundem a sinistris ad locum prædictum comitatur.

Diaconus in isto loco se sistit, ut rubricæ se exprimunt, *contra altare versus populum*: quibus verbis litteraliter

(1) Vid. n. 125, ad 18.

significari videtur, quod diaconus cantans evangelium tergum vertat ad altare et faciem ad populum, sive habeatur tabernaculum clausum, sive non habeatur tabernaculum; sed cæremoniale Ep. (1), usus, et auctores hanc rubricam sic exponunt, quod diaconus sub evangelio se ita sistat, ut habeat dextram ad altare, sinistram ad populum et faciem ad illam partem, quæ est ad cornu evangelii, seu quæ pro aquilone figuratur (2).

Subdiaconus se sistit prope diaconum, facie ad eundem conversa, medius inter duos acolythos; et thuriferarius paulo post diaconum a dextris. Diacono librum aperiente, subdiaconus eundem apertum ambabus manibus accipit circa inferiorem partem, eum adinstar pulpiti ita elevatum tenet, ut facies et oculi subdiaconi a libro tegantur, ac toto tempore evangelii persistit in illo situ immobilis absque sui signatione, capitis inclinatione aut genuflexione. Si liber evangelii super legile ponatur, illud panno coloris cæterorum paramentorum coopertum et ornatum esse debet; et subdiaconus similiter se sistit post legile, manibus hinc inde legile tenens et librum tangens, non se signans, neque inclinans, neque genuflectens, cum repræsentet legile immobile (3).

Diaconus cum librum aperuerit, et in manus subdiaconi tradiderit, junctis ante pectus manibus cantat *Dominus vobiscum*, et responso *Et cum spiritu tuo*, *Sequentia* aut *Initium s. Evangelii* etc. et interim sinistra super librum posita, signat pollice dextro librum in principio evangelii, ac sinistra infra pectus posita signat seipsum in fronte, ore et pectore, ut dictum est n. 219, advertens, ne signet os, dum aliquid cantat, quod vitare potest, si post signationem frontis sub verbis *sancti Evangelii*, modicam faciat pausam ad signandum os, et pectus signet sub verbis *secundum N.*

(1) Lib. 2, c. 8, n. 44.

(2) Inn. III, lib. 2, c. 42; Gavantus p. 2, tit. 6, rub. 5, m; Merati ibid. n. 30; Vinator p. 4, tit. 14, § 25; Lohner p. 6, tit. 6, rub. 5, h.

(3) Cærem. Ep. l. 1, c. 10, n. 3, et l. 2, c. 8, n. 45; Vinator p. 4, tit. 17, n. 13.

Deinde dum chorus cantat *Gloria tibi Domine*, diaconus a thuriferario accipit thuribulum sine osculis, et tum sinistra thuribulum tenente super pectus posita, prius caput libro inclinatur; capite erecto ter librum incensat: 1° in medio libri, 2° a dextris libri seu a sinistris diaconi, et 3° a sinistris libri seu a dextris diaconi; et deinde thuribulum tenens versus terram demissum, caput libro rursus inclinatur, antequam thuribulum reddat. Thuribulo reddito et cantu chori finito, manibus junctis cantat evangelium, caput libro inclinans, si proferat nomen Jesu, Mariæ, aut Sancti, cujus fit missa vel specialis commemoratio; item si fieri debeat, versus librum genuflectens manibus junctis et unico tantum genu.

Celebrans in cornu epistolæ stat facie ad altare versa, donec diaconus cantat *Dominus vobiscum*, quo incepto faciem vertit versus diaconum cantantem evangelium, sicque persistit manibus junctis et oculis demissis, donec evangelium cantatum, et ipse incensatus fuerit. Cum diaconus cantat *Sequentia s. Evangelii*, etc. ipse se quoque signat super frontem, os et pectus, se ad altare non convertendo: si cantetur ss. nomen Jesu, caput inclinatur, versus crucem altaris se convertendo; si autem proferatur nomen Mariæ, aut Sancti, cujus fit missa aut specialis commemoratio, caput inclinatur versus librum, ex quo cantat diaconus: si sit genuflectendum, conversus ad altare in cornu epistolæ, manibus super altare depositis, flectit unico genu, et erectus se iterum vertit ad diaconum.

Subdiaconus, finito evangelio, librum declinat super brachium sinistrum, sinistra tenens partem lateralem libri et dextra inferiorem.

Diaconus tunc sinistra super pectus posita, nihil dicens, dextra seu ejusdem extremitate junctis digitis, indicat subdiacono initium evangelii, prius folium vertendo, si in præcedente pagina initium habeatur. Deinde diaconus se parum retrahit, sinens subdiaconum cum libro ante se transire.

Subdiaconus librum super brachium sinistrum deferens elevatum, via recta, absque ulla altari aut celebranti reverentia faciendâ, accedit ad celebrantem, ipsique extremitate

dextræ extensæ ostendit initium evangelii cantati, nihil dicens, et librum eodem modo retinens.

Celebrans, librum circa inferiorem partem utraque manu accipiens, quin subdiaconus eundem tenere desinat, initium sacri textus osculatur, dicens *Per evangelica dicta*, etc.

Subdiaconus, cum celebrans evangelium osculatus fuerit, claudit librum, et facta celebranti parva capitis inclinatione et altari debita reverentia, descendit in planum per gradus laterales epistolæ, ne impediatur diaconum incensantem: ibi librum reddit ministro vel ipsemet defert ad credentiam. Deinde celebrante a diacono incensato, subdiaconus accedit ad planum ante gradus medii altaris, nullam ibidem reverentiam faciendâ, quia eam fecit, antequam a celebrante discesserit.

Diaconus, dum subdiaconus cum libro ad celebrantem ascendit, post thuriferarium et ceroferarios omnium ultimus, pariter accedit ad gradus ante medium altaris, ibique cum aliis debita facta reverentia, accipit thuribulum, et facie ad celebrantem conversa, exspectat in plano, donec celebrans librum osculatus fuerit. Deinde caput celebranti inclinatur, tum eundem ter incensat, postea iterum caput ei inclinatur, et thuribulum reddit thuriferario. Thuribulo reddito, sine nova reverentia altari faciendâ, ascendit ad secundum gradum altaris, ibique stat post celebrantem.

Celebrans incensatus, accedit ad medium altaris, ut dicitur n. 321.

Not. 1. Celebrantem semper dicere *Jube Domine benedicere*, quia Deum alloquitur; diaconum vero *Domne*, quia hominem alloquitur.

2. Dum est genuflectendum, aut caput inclinandum ad nomen *Jesu*; solum diaconum id facere versus librum, celebrantem autem et omnes alios versus crucem altaris; subdiaconum tamen librum tenentem et ceroferarios numquam genuflectere aut caput inclinare.

3. Textum evangelii Episcopo, si adsit, vel in ejus absentia celebranti tantum esse porrigendum ad osculandum, et nullo

modo sæcularibus sine facultate Sedis Apostolicæ (1), nisi Imperatori aut Regi, aut in eorem dominiis jura imperialia seu regalia habentibus (2). Hæc prohibitio, ne laici evangelium osculentur, intelligenda est tam in missis solemnibus sive cantatis quam in missis privatis seu lectis, et tam in ecclesiis publicis quam in capellis privatis, tam in palatio quam in quocumque loco (3).

DE CONCIONE.

319. Si ipse celebrans sit concionaturus in cathedra, semper casulam et manipulum deponit vel in sacristia, vel potius in plano ad cornu epistolæ, et minus congrue super altare ad cornu epistolæ. Si illa deponat in sacristia, eodem modo cum ministris ab altari discedit, ac in fine missæ, et finita concione redit ut ante missam : si in plano ad cornu epistolæ, facta in medio altaris debita reverentia, cum ministris descendit ab altari per gradus laterales epistolæ, ibique depositis casula et manipulo, accedit per planum ad gradus ante medium altaris, et facta altari reverentia, vadit ad cathedram; finita concione redit ad altare, et facta reverentia accedit ad planum in cornu epistolæ; ibi resumit paramenta, et per planum ante medium altaris cum debitis reverentiis accedit ad altare, ad missam prosequendam : si paramenta deponat super altare in cornu epistolæ, facta in medio altaris debita reverentia, accedit ad cornu epistolæ, ibi depositis casula et manipulo, redit ad medium altaris et renovat reverentiam, descendit ante infimum gradum altaris, et renovata reverentia, accedit ad cathedram; finita concione redit eodem modo. Diaconus et subdiaconus interim capite cooperto sedere possunt, ubi sub *Gloria* sedebant, vel alio loco opportuno, relicto loco celebrantis vacuo.

(1) S. R. C. 24 Aug. 1609, n. 204-411; 13 Mart. 1688, n. 3007-3156.

(2) S. R. C. 23 Mart. 1593, n. 46; Cærem. Ep. lib. 1, c. 29, n. 9.

(3) S. R. C. 17 Jul. 1604, n. 101-247.

Si celebrans concionetur ad altare, vel retinet casulam et manipulum, vel illa deponit super altare in cornu epistolæ, et potius in plano ad cornu epistolæ. Si paramenta retineat, finito evangelio se vertit ad populum, ibique sedens tecto capite super scabello in suppedaneo (1) concionem habet, vel stans, si sit coram superiore sive ita maluerit, et tunc aperto capite, uti plures censent auctores, etiamsi in cathedra stans, cooperto capite concionetur. Interim diaconus et subdiaconus, facta in medio altaris reverentia, per gradus laterales accedunt ad scamnum in cornu epistolæ, ibique stant vel sedent, prout celebrans stat vel sedet; finita concione, celebrans se vertit ad medium altaris ad missam prosequendam, et diaconus et subdiaconus per planum accedunt ad altare : si paramenta deponat super altare in cornu epistolæ, facta in medio altaris cum ministris reverentia, accedit ad cornu epistolæ, et ministri ad scamnum; depositis paramentis, facta iterum reverentia in medio altaris, accedit ad cornu evangelii, et concionem habet ut supra; finita concione, facta reverentia in medio altaris, resumit paramenta, et missam prosequitur; diaconus autem et subdiaconus per planum redeunt ad altare : si paramenta deponat in plano ad cornu epistolæ, cum ministris sacris descendit in planum per gradus laterales epistolæ, ibi ministri sedent, et ipse depositis casula et manipulo, per planum ante medium altaris et cum debitis reverentiis ascendit altare, et in cornu evangelii se constituit ut supra; finita concione, similiter descendit per gradus laterales epistolæ, et resumptis casula et manipulo, cum diacono et subdiacono per planum redit ad altare. Celebrante concionante ad altare, candelæ extinguendæ non sunt.

320. Si alius concionetur, celebrans cum ministris vel recedit ad sacristiam, uti finita missa, et pariter finita concione redit ut ante missam; vel potius accedit ad scamnum in cornu epistolæ vel alio loco opportuno positum, ibique sedet tecto capite.

(1) Memoriale Rit. pro min. eccl. tit. 1, c. 2, § 1, n. 15.

Sacerdos concionaturus, si fuerit regularis ex ordine monastico vel mendicantium, in proprio sui ordinis habitu concionatur: si autem fuerit sæcularis vel alius regularis, superpelliceum et stolam coloris officii induere debet (1). Quinam rochetto uti possint, vide n. 160.

Concionaturus infra missam coram Episcopo in loco ejus jurisdictionis, finito evangelio cum debitis reverentiis accedere debet ad osculum manus Episcopi, quam genuflexus, et si sit canonicus profunde inclinatus osculatur; deinde in eodem situ benedictionem petit, dicendo *Jube Domne benedicere* (2). Episcopus benedicens dicere potest: *Dominus sit in corde tuo et in labiis tuis, ut digne ac competenter annunties verba sancta sua. In nomine Patris etc.* (3). Hæc autem facultas benedictionem hic impertiendi competit solis Episcopis, et non aliis (4), neque Abbatibus aliisque prælatis (5), neque parochis (6), neque vicariis generalibus (7), nisi talis adsit legitima consuetudo (8). Si concio fiat extra missam, benedictio non petitur.

Concionator in ecclesia oratione facta, qua concionem suosque auditores Deo commendat, dicens præcipue orationem *Munda cor meum*, vadit ad pulpitum: in quod cum conscendit, statim facit reverentiam cruci, et mox Episcopum si adsit, clerum ac populum salutatur. Congruit, ut ipse celebrans cum ministris huic salutationi correspondeat, discooperiendo caput. Salutatione facta, caput tegit, aliquantulum quiescit, ac se componit, donec populi tumultus cessat.

(1) Cærem. Ep. l. 1, c. 22, n. 2; S. R. C. 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 21 et 26; 31 Aug. 1867, n. 5381, 7; Gardellini instr. Clem. § 32, n. 6.

(2) Cærem. Ep. l. 1, c. 22, n. 2.

(3) S. R. C. 1 Jul. 1874, n. 5587, II.

(4) S. R. C. 18 Aug. 1877, n. 5711, X.

(5) Dec. gen. 27 Sept. 1659, n. 1856-2003, 20.

(6) S. R. C. 11 Feb. 1690, n. 3054-3203; 7 Dec. 1844, n. 4853-4999; 23 Maji 1846, n. 4889-5035, 1 et 2.

(7) S. R. C. 11 Jul. 1699, n. 3374-3523.

(8) S. R. C. 20 Ap. et 10 Sept. 1796, n. 4319 et 4320-4468 et 4469, 1 et 2; 1 Jul. 1874, n. 5587.

Tum concionator statim, detecto capite, signat se signo crucis, et genuflexus recitat salutationem angelicam voce intelligibili et devota; mox surgit, et capite cooperto incipit et prosequitur concionem, nisi ss. Sacramentum sit expositum, coram quo semper detecto capite est concionandum (1). In Gallia, ait Bauldry (2), uti etiam in Belgio, concionator solet post factum signum crucis statim uti præfatiuncula: qua facta salutationem angelicam flexis genibus recitat. Si ss. nomina Jesu et Mariæ occurrant, caput discooperit et inclinatur: si hæc nomina sæpius repetenda sint, potius utatur nomine Christi, Salvatoris aut Redemptoris, B. Virginis aut Domine nostræ: item si inter concionem orationem convertat ad Episcopum præsentem, caput ei profunde inclinatur (3). In fine populum benedicere potest, nisi præsens sit Episcopus loci, non autem in parasceve Domini, neque post orationem funebrem.

Concio infra missam regulariter habetur de evangelio currenti; sermo vero extraordinarius, uti oratio funebris, non debet fieri infra missam, sed illa finita, antequam fiat absolutio, nec tunc ab Episcopo, si adsit, petitur benedictio (4).

DE SYMBOLO.

Rub *Postea stans in medio Altaris versus ad Crucem, incipit, si dicendum sit, Credo, stantibus post eum Diacono et Subdiacono; deinde ad Altare accedentibus, et cum eo prosequentibus, ut dictum est ad Gloria in excelsis.*

6. *Si autem sit prædicandum, Concionator, finito Evangelio, prædicet, et sermone, sive concione expleta, dicatur Credo vel si non sit dicendum, cantetur Offertorium.*

(1) Dec. gen. 16 Feb. 1630, n. 698-845.

(2) P. 1, c. 10, n. 12.

(3) Cærem. Ep. l. 1, c. 22, n. 3 et 4.

(4) Cærem. Ep. l. 1, c. 22, n. 5 et 6; vid. Prax. Pontif. tom. 1, c. 22.